

Валентина Пальчук,

канд. наук із соц. комунікацій, ст. наук. співроб.,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Київ, Україна

ПУБЛІЧНІ БІБЛІОТЕКИ ГРОМАД У РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

У статті розглянуто роль і місце бібліотек як соціокомунікаційних, соціокультурних центрів, що стають системоутворюючим компонентом інформаційно-комунікаційного простору громад, трансформуються в місцеві центри обміну громадської думки, інформації про реформу місцевого самоврядування та децентралізації влади. Дослідницьке питання стосується визначення особливостей функціонування інформаційно-комунікаційних просторів у публічних бібліотеках громад, нових підходів до кумуляції, поширення, введення в систему стратегічних комунікацій інформації про історичні, культурні особливості громад, до обміну інформацією в межах об'єднаних територіальних громад, між громадами.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні простори, публічні бібліотеки, громади, місцеві центри обміну громадською думкою, багатофункціональна модель бібліотечного обслуговування.

В умовах реалізації реформи з децентралізації влади в Україні питання наповнення національного інформаційного простору вітчизняним контентом, обміну інформацією в межах об'єднаних територіальних громад (далі – громади), між громадами в регіонах стало необхідною передумовою розвитку стратегічних комунікацій у загальнодержавному контексті. За своєю природою реформа з децентралізації влади охоплює багато сфер життєдіяльності суспільства (охорона здоров'я, освіта, культура, спортивне виховання, адміністрування, фінансова децентралізація, електронне урядування, енергозбереження, комунальне господарство, дорожньо-транспортна галузь тощо), тому потребує багатоаспектних напрямів інформаційної діяльності для розвитку стратегічних комунікацій як на загальнодержавному рівні, так і на регіональному. Цим зумовлюється складність інформаційних завдань і відносин у сфері розвитку місцевого самоврядування в процесі реалізації цієї реформи.

Наукове осмислення сучасних тенденцій розвитку системи стратегічних комунікацій, визначення її поняття й сутності в сучасному українському державотворенні, основних характеристик, організаційно-правових проблем упровадження в Україні висвітлено в працях таких дослідників, як С. Гуцал, Д. Дубов, О. Кушнір, Г. Почепцов, С. Соловійов³. Сучасні підходи до визначення стратегічних комунікацій і місця аналітичних підрозділів бібліотек у них, дослідження механізмів підтримки стійких інформаційних обмінів між суб'єктами суспільної діяльності, забезпечення умов для наповнення достовірною інформацією каналів її циркуляції, її аналітичне оброблення, вивчення кількісних та якісних характеристик стали результатами досліджень таких науковців, як В. Бондаренко, В. Горовий, Т. Гранчак, В. Пальчук, Ю. Половинчак, О. Симоненко, Л. Чуприна та ін.⁴. На законодавчому рівні система стратегічних комунікацій розглядається як скоординоване й належне викорис-

³ Гуцал С. Публічна дипломатія та стратегічні комунікації. URL: journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/2769/2473; Дубов Д. В., Баровська А. В. Організаційно-правові проблеми впровадження системи стратегічних комунікацій в Україні. *Інформ. безпека людини, сусп-ва, держави*. 2017. № 1 (21). С. 10–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iblsd_2017_1%2821%29_4; Кушнір О. В. Поняття та сутність стратегічних комунікацій у сучасному українському державотворенні. *Право і сусп-во*. 2015. № 6. С. 27–31; Почепцов Г. Г. Стратегические коммуникации: стратегические коммуникации в политике, бизнесе и государственном управлении. Киев : Альтерпресс, 2008. 216 с.; Соловійов С. Г. Основні характеристики стратегічних комунікацій. *Вісн. Нац. ун-ту цивільного захисту України*. Сер. «Державне управління». 2016. Вип. 1. С. 165–170.

⁴ Бондаренко В. Бібліотечне інтернет-обслуговування: стан та перспективи : [монографія] / наук. ред. Т. Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 278 с.; Гранчак Т. Бібліотека в інформаційному супроводі управління суспільними процесами: політико-комунікаційний аспект : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 184 с.; Формування стратегічного наративу інформаційного забезпечення реінтеграції тимчасово окупованих територій у загальноукраїнський контекст : монографія / В. Горовий (кер. проекту), О. Онищенко, Ю. Половинчак [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 212 с.; Пальчук В. Соціальні інформаційні комунікації і розвиток діяльності сучасних інформаційних центрів. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3065:sotsialni-informatsijni-komunikatsiji-i-rozvitok-diyalnosti-suchasnikh-informatsijnikh-tsentriv&catid=81&Itemid=415; Чуприна Л. Аналітичні підрозділи бібліотеки в системі стратегічних комунікацій. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 48. С. 274–284.

тання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків з громадськістю, військових зв'язків, інформаційних і психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави [6].

Однак щодо цього визначення наковці мають ряд доповнень і зауважень. Зокрема, Л. Чуприна справедливо звертає увагу, що проголошення метою стратегічних комунікацій «просування цілей держави», а не суспільства чи української нації, за певних обставин, може суперечити демократичному напрямку розвитку країни. Також у визначенні йдеться про скоординоване й належне використання комунікативних можливостей держави, тобто держава не ставить за мету та не бере на себе зобов'язання координувати комунікативні можливості корпорацій чи інститутів громадянського суспільства. Логічно, як видається, було б вести мову про скоординоване державою належне використання комунікативних можливостей українського суспільства в цілому та можливостей бібліотек зокрема. Їхнє місце в системі визначається, виходячи з основних функцій бібліотеки як соціального інституту, суб'єкта соціальних комунікацій [11].

Колектив науковців під керівництвом В. Горового визначив сучасні підходи до вирішення завдань наповнення стратегічних комунікацій інформацією, яка точно, без надлишкового перевантаження забезпечує розв'язання конкретних проблем суспільного та державного розвитку, конкретних проблем інформаційної безпеки, у тому числі й тих, що пов'язані із протистоянням між державами в інформаційному просторі. У цьому протиборстві звертається увага на інформаційні технології, пов'язані з організацією використання стратегічного нарративу. Інформаційно-аналітичні продукти, окреслені цим поняттям, мають відповідати найвищим вимогам щодо якості вихідних для їх виготовлення матеріалів, відображати відповідний стратегічним викликам рівень узагальнення реальності та бути максимально ефективно організованими для розв'язання стратегічних проблем розвитку [10, с. 14].

У зв'язку з цим для бібліотек як універсальних соціокомунікаційних центрів в умовах кардинальних реформ, таких як децентралізація влади, активізується питання реалізації ряду наукових досліджень щодо розвитку стратегічних комунікацій на регіональному рівні в цей період. Із цими питаннями тісно пов'язана наукова проблематика визначення ролі та місця бібліотек як соціокомунікаційних, соціокультурних центрів, що стають системоутворювальним компонентом інформаційно-комунікаційних просторів громад, трансформуються в місцеві центри обміну громадською думкою, інформацією про реформу місцевого самоврядування й децентралізації влади.

Метою праці є узагальнення досвіду створення інформаційно-комунікаційних просторів у публічних бібліотеках громад, упровадження нових підходів до кумуляції, поширення, введення в систему стратегічних комунікацій інформації про історичні, культурні особливості громад, обміну інформацією в межах об'єднаних територіальних громад, між громадами.

Практика функціонування громад доводить факт: якщо вони не беруть участі в наповненні інформаційного простору на регіональному рівні, то закономірно перетворюються із суб'єкта на об'єкт інформаційної політики. У зв'язку з цим у громадах активізується інформаційна діяльність, пов'язана з висвітленням реформи місцевого самоврядування, децентралізації влади та кращих практик територіальних громад, посилення інформаційних обмінів у системі стратегічних комунікацій на регіональному рівні. Для цього громади створюють офіційні сайти органів місцевого самоврядування, сторінки в соціальних мережах, а також реалізують ряд інформаційно-комунікаційних проектів щодо поширення інформації через регіональні – обласні та районні ЗМІ, власні видання тощо. Водночас можна вирізнити такі напрями інформаційної діяльності, за якими вона здійснюється, для розвитку стратегічних комунікацій у процесі реалізації реформи з децентралізації влади:

- розвиток місцевого самоврядування та територіальна організація влади;
- об'єднання територіальних громад (реалізація Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»);
- співпраця територіальних громад (реалізація Закону України «Про співробітництво територіальних громад»);
- здійснення фінансової та податкової децентралізації (здобутки громад від реалізації положень оновлених Бюджетного й Податкового кодексів України, нової регіональної політики включно з функціонуванням Державного фонду регіонального розвитку);
- поширення кращих практик громад та органів місцевого самоврядування (досвід органів місцевого самоврядування з питань соціально-економічного розвитку територій, їх відповідність європейським стандартам і світовим тенденціям);
- втілення принципу субсидіарності та розмежування повноважень (ресурсна підтримка місцевого й регіонального розвитку, забезпечення балансу загальнодержавних інтересів з інтересами регіонів і територіальних громад).

Реформа з децентралізації влади в Україні, передача владних повноважень і ресурсів на місця зумовили кардинальні зміни в інформаційній діяльності публічних бібліотек у регіонах. Публічні бібліотеки поступово стають системоутворювальним компонентом інформаційно-комунікаційного простору громад, трансформуються в місцеві центри обміну громадською думкою, інформацією про реформу місцевого самоврядування та децентралізації влади з метою підвищення обізнаності громадян з перевагами й здобутками громад, а також кращими практиками, ініціативами й позитивними зрушеннями в розвитку місцевого самоврядування тощо.

Особливу роль публічні бібліотеки відіграють в умовах економічних, соціальних, політичних і психологічних трансформацій у суспільстві, адже залишаються доступним та безкоштовним джерелом отримання достовірної інформації, інформаційно-комунікаційним простором, місцем доступу до відкритих інформаційних джерел, сервісів електронного урядування тощо. У зв'язку з цим органи місцевого самоврядування громад перебирають на себе функції надання інформаційно-освітніх, інформаційно-культурних, інформаційно-комунікаційних послуг.

Для громад стає важливим організація оптимального механізму бібліотечного обслуговування жителів, особливо віддалених населених пунктів, визначення ролі бібліотеки в розвитку освітнього, культурного, інформаційно-комунікаційного потенціалу. Органи місцевого самоврядування зосереджують увагу на розширенні бібліотечних послуг з метою формування такого інформаційно-комунікаційного простору, у якому люди отримують можливість комунікувати, здійснювати обмін інформацією, можуть мати доступ до відкритих інформаційних ресурсів, сервісів електронного урядування тощо. Тобто ідея розвитку публічних бібліотек полягає у створенні багатофункціональної моделі бібліотечного сервісу в громадах [8].

У цьому контексті фахівці публічних бібліотек слушно зауважують, що громади рахують кожную копійку – утримувати бібліотечну мережу в незмінному стані на місцях не мають можливості. Тому постала законна необхідність розвивати бібліотечний сервіс у регіонах, інформаційну діяльність публічних бібліотек: від видачі книг та активної взаємодії із читачем до впровадження креативних форм інформаційної роботи [8].

Аналіз реформування закладів культури, зокрема публічних бібліотек, у громадах у процесі реформи з децентралізації влади дав підстави стверджувати, що розвиток бібліотечної галузі, впровадження нових форм бібліотечно-інформаційної діяльності на місцях розпочинається

з прагнення безпосередньо інформаційних установ бути затребуваними та потрібними для життєдіяльності людей. Так, публічні бібліотеки громад практикують різні заходи та форми популяризації бібліотечних сервісів, послуг серед населення. Зокрема, до таких заходів належить відвідування й постачання літератури хворим у лікарнях, нетривалий догляд і залучення до читання дітей дошкільного віку в рамках організації сервісу біблїоняні, поки їхні батьки вирішують свої нагальні справи.

Сучасні форми популяризації бібліотечних сервісів, послуг серед населення втілено у вигляді читальних залів під відкритим небом, там, де гуртуються дорослі, та у вигляді килимового покриття в бібліотеці, на якому діти люблять читати лежачи [1]. Також у громадах поширюється європейський досвід мобільного обслуговування населення громад бібліобусами з прикладами маршрутів пересування та розрахунків для кількох громад [7]. На сьогодні є регіони, де активно організують мультифункціональний простір у формі медіатек для дітей та юнацтва, де вони не лише отримують нові знання, а і відпочивають. Зокрема, за два роки в Житомирській області відкрито 27 медіатек, 20 з яких – в об'єднаних громадах. Кожна медіатека обладнана сучасною технікою: стаціонарними комп'ютерами, ноутбуками, smart-дошкою, мультимедійним проектором, планшетами, багатофункціональним пристроєм і телевізором. Також у медіатеках є комфортабельні легкі меблі. Таке сучасне обладнання дає можливість надавати значно ширший спектр послуг порівняно зі звичайною бібліотекою [4].

Усі ці та подібні до них практиковані публічними бібліотеками заходи та форми популяризації бібліотечних сервісів, послуг серед населення в поєднанні з організацією масових заходів, зустрічей з відомими особистостями тощо, які можуть зацікавити численну аудиторію, сприяють створенню інформаційно-комунікаційного простору громади. Практика розвитку інформаційної діяльності публічних бібліотек громад показує, що такі простори стають не тільки місцем доступу до відкритих інформаційних джерел, сервісів електронного урядування, а й інформаційно-комунікаційним простором для обміну ідеями, інформацією про реформу місцевого самоврядування та децентралізацію влади шляхом підвищення обізнаності громадян з перевагами й здобутками громад, а також кращими практиками, ініціативами та позитивними зрушеннями в розвитку місцевого самоврядування, реформами загальнодержавного значення, досвідом вирішення різних питань місцевого значення тощо.

Цю тезу підтверджено практикою створення інформаційно-комунікаційних просторів у публічних бібліотеках громад. Зокрема, у

Семенівській громаді Житомирської області в приміщенні бібліотеки реалізовано проєкт «Створення арт-простору в с. Іванківці». У рамках реалізації проєкту передбачається здійснювати інформаційні обміни ідеями розвитку громади, досвідом написання відповідних проєктів. «Арт-простір» охопив своєю діяльністю 12 сіл Семенівської громади [9].

Особливістю таких інформаційно-комунікаційних просторів у публічних бібліотеках громад є використання таких напрямів інформаційної діяльності, як кумуляція, поширення, введення в систему стратегічних комунікацій інформації про історичні, культурні особливості громад, з використанням фактів і цифр, намагаючись акцентувати увагу на інформаційних ресурсах, які могли б зацікавити широку аудиторію та зробити громаду впізнаваною. При цьому в інформаційному процесі беруть участь не лише публічні бібліотеки громад, а й інші суб'єкти інформаційно-комунікаційних просторів, такі як органи місцевого самоврядування, громадськість тощо. Такі підходи організації інформаційно-комунікаційних просторів у публічних бібліотеках громад значною мірою мають потенціал збагачувати стратегічні комунікації на регіональному рівні інформацією про успішний досвід функціонування громад, історію їх створення, унікальні пам'ятки історії, культури, краєзнавчі музеї, мультикультурні традиції, інноваційні методи роботи тощо.

Інформаційно-комунікаційні простори публічних бібліотек громад привертають увагу місцевих органів державної влади як майданчики для залучення громади до прийняття рішень, активізації громадськості та співпраці з органами місцевого самоврядування, організації інформаційних кампаній для вирішення питань, які не одразу знаходять підтримку серед населення. Така зацікавленість із боку місцевих органів державної влади пов'язана з недостатньо розвинутою мережею стратегічних комунікацій на місцевому рівні між ними та громадськістю. Зокрема, під час «Школи комунікації в ОТГ», яка відбулася при Запорізькій ОДА, чітко підкреслено, що найбільші проблеми у вирішенні таких питань виникають тоді, коли місцеві органи влади й місцевого самоврядування не мають достатньо можливостей і розуміння того, як комунікувати чи налагоджувати комунікацію з громадськістю з метою донесення обґрунтування, чому необхідно зробити непопулярний крок. «Прозорість у прийнятті рішень і постійна комунікація з громадою – без цього позитивного результату не буде. При цьому варто чітко розуміти, як правильно доносити інформацію до різних аудиторій. З кожною стороною є сенс працювати окремо. При цьому не збираючи велику групу, бо важливо надати можливість усім учасникам висловитися

та бути почутим», – зазначила експерт з комунікації Н. Селюкова, тренер-модератор «Школи комунікації». Ця теза ув'язується з питаннями розроблення комунікаційних стратегій громад [5].

У зв'язку з цим інформаційно-комунікаційні простори публічних бібліотек громад також можуть розглядатися як багатофункціональні платформи для здійснення інформаційної взаємодії місцевої влади та громади, налагодження комунікацій як усередині громади, так і з інвесторами, іншими громадами, донорськими організаціями тощо. Так, у рамках інформаційної взаємодії громади з потенційними інвесторами та донорськими організаціями важливо враховувати той факт, що оптимальний обсяг введення у внутрішні (у межах громади) та зовнішні (регіональний і національний рівні) комунікації інформації про напрями інвестицій, пільгову політику громади, рівень надання адміністративних послуг, швидких довідок, наявність офісів з обслуговування інвесторів тощо свідчить про відкритість громади перед потенційними економічними партнерами.

Представники громад і регіональних центрів розвитку місцевого самоврядування (далі – ЦРМС) зазначають, що Сумська область з точки зору розвитку стратегічних комунікацій має найкращі практики в Україні в цій сфері. За словами О. Хоруженка, директора Сумського ЦРМС, для 24 ЦРМС, серед яких є Сумський ЦРМС, передбачено активізацію горизонтальних інформаційних обмінів досвідом і проведення спільних інформаційних заходів [3].

Цей факт переконливо доводить, що функціонування громад потребує розроблення й реалізації комунікаційних стратегій і відповідних засобів та інфраструктури, у тому числі таких як інформаційно-комунікаційні простори публічних бібліотек громад. Ця теза більшою мірою підсилюється заявами очільників громад про необхідність впроваджувати кращі практики розвитку комунікацій з метою посилення інформаційних обмінів, введення в стратегічні комунікації інформації про готовність громади професійно працювати з потенційними економічними партнерами [3].

Перспективною для розвитку інформаційно-комунікаційних просторів публічних бібліотек громад може бути їх участь у таких проектах, як єдина електронна платформа «Dosvit: сучасний веб-сайт твоєї громади» (dosvit.org.ua). Цю платформу розроблено в рамках виконання програми Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE). На базі платформи можуть функціонувати сайти громад; управлінці та мешканці

отримають доступ до інвестиційних інструментів розвитку й механізмів громадської участі. Платформа має можливість значно розширити функціональність і зменшити вартість запуску подібних сервісів для громад на місцях. Її реалізовано як комплексну IT-систему для розробників, видимою частиною якої є веб-сайт громади з набором інтегрованих додатків та інструменти розроблення. За їхньою допомогою можна впроваджувати й легко інтегрувати додаткові сервіси як за власною ініціативою, так і на замовлення громад.

Додатки й сервіси цієї системи мають програмні інструменти, що дають можливість якісно та ефективно здійснювати кумуляцію, поширення, введення в систему стратегічних комунікацій інформації про історичні, культурні особливості громад – з використанням фактів і цифр, намагаючись акцентувати увагу на інформаційних ресурсах, які могли б зацікавити широку аудиторію й зробити громаду впізнаваною. Додатки платформи – це програми, якими користуються ОТГ і її мешканці. Сервіси – технічні можливості для розробників, IT-фахівців з громад. На думку розробників, такі додатки допоможуть громадам, насамперед, досягати кращих результатів роботи в підвищенні інвестиційної привабливості громад, сприятимуть ефективнішій комунікації з мешканцями та їх залученню до прийняття рішень на місцях, запуску сервісів електронної демократії, а органам місцевої влади це надасть можливість легко й прозоро звітувати про свою діяльність громадянам [2].

Додаткові сервіси платформи створюють умови для заощадження ресурсів громади щодо розвитку інформаційно-комунікаційних просторів публічних бібліотек. Програмні можливості сервісів дають змогу створювати сховища нормативних документів громади з їх публікацією на сайті та можливістю пошуку за різними критеріями, а також сховища новин і оголошень з можливістю їх розсилання через месенджери, проводити онлайн-опитування з метою здійснення інформаційної взаємодії для залучення громадськості до прийняття рішень, її активізації та співпраці з органами місцевого самоврядування. За словами, виконавчого директора SocialBoost В. Гурського, організації-розробника платформи Dosvit, система має можливість підвищити ефективність інформаційної взаємодії з мешканцями та прозоро звітувати, презентувати свої досягнення, залучати нові інвестиції за допомогою IT-інструментів, а також ефективно співпрацювати з IT-спільнотою задля розвитку системи.

Функціонування платформи громади дає змогу досягати прозорості в прийнятті рішень органом самоврядування, перманентної комунікації з громадою, оскільки профіль системи можна переглянути в структуро-

ваному форматі з елементами інфографіки. Громади отримали можливість створювати власні сайти з багатим функціоналом і єдину панель керування всіма додатками. За словами розробників, не потрібно більше завантажувати десятки сайтів, аби отримати мапи з корисною інформацією, інформацію про громаду для потенційного інвестора чи для пересічного мешканця, звітну документацію про місцевий бюджет, сервіси опитування громадської думки чи для впровадження бюджету участі, каталоги інвестиційних проектів, реєстри нерухомого майна, туристичні сервіси тощо. Відтепер увесь цей функціонал можна буде отримати на одній платформі. Щоб скористатися будь-яким з додатків, користувачеві достатньо буде увійти в особистий кабінет мешканця ОТГ або просто завантажити сторінку з потрібною інформацією. Громада може самостійно запускати свої унікальні додатки на базі такої платформи. «Створюючи електронні системи для громад, ми зважаємо на думку майбутніх користувачів і на зручність використання сервісу. Не завжди необхідно читати 52 сторінки бюджету, аби дізнатися, скільки надійшло ресурсів, як і на що їх витратили. Можна переглянути інфографіку щодо бюджету, де інформацію подано в простій формі і її можна відстежувати в режимі реального часу», – пояснила фахівець з організаційного розвитку програми DOBRE Н. Захарченко.

ІТ-фахівці з громад отримують набір інструментів, використовуючи які, зможуть створювати готові до застосування додатки. Вони отримують інструменти доступу до картографічних сервісів, даних, доступних у машинозчитуваному вигляді, звітів, інструментів ідентифікації громадян та інших інструментів для розробників. Такий функціонал дасть їм можливість легко інтегрувати нові функції та сервіси до платформи. Dosvit базується на принципах мікросервісів, обміну й доступності інформації. Кожний окремий додаток можна, за потреби, налаштувати та організувати обмін інформацією з іншими такими додатками, таким чином розширюючи функціональність.

Такими чином, для розвитку інформаційно-комунікаційних просторів публічних бібліотек громад створюються умови для швидкого та зручного введення в стратегічні комунікації на регіональному рівні необхідної інформації завдяки одній платформі. Саме такий підхід поширюється на всі громади-партнери програми DOBRE. Перші пілотні запуски дадуть можливість отримати зворотний зв'язок від користувачів з громад і внести необхідні корективи до системи. Після закінчення пілотного тестування розробники планують надати доступ до платформи для всіх бажаючих громад і міст [2].

Водночас варто зауважити, що аналіз документів стратегічного планування регіонального та локального рівнів на сьогодні дає підстави стверджувати, що інформаційна діяльність публічних бібліотек у системі стратегічних комунікацій розвиватиметься нерівномірно. У висновках дослідження «Реформування системи публічних бібліотек України» зазначається, що на регіональному та локальному рівнях, крім поодиноких винятків, у документах стратегічного планування публічні бібліотеки згадуються лише в контексті ремонту приміщень, заміни вікон, купівлі книг і зрідка – комп'ютерів [7].

Щоб уникнути нерівномірного розвитку публічних бібліотек у різних регіонах України, при розробленні документів стратегічного планування важливо враховувати як вітчизняні, так і зарубіжні дані соціологічних досліджень щодо ролі публічних бібліотек у життєдіяльності суспільства. Зокрема, у Великій Британії проводилися подібні соціологічні дослідження. У 2012 р. проведено опитування про ступінь важливості тих чи інших послуг, які надають публічні бібліотеки для населення. Відповідно до даних соціологічного дослідження, 9% опитаних важливість бібліотек уже не пов'язують з наявністю там книг; близько 80% опитаних вважають важливою наявність у публічних бібліотеках Інтернету та комп'ютерів; для 74% респондентів важливо отримувати послуги із ксерокопіювання та роздрукування; для близько 70% важливі сервіси пошуку роботи; стільки ж опитаних цінують бібліотеки за можливість отримання навичок роботи з комп'ютером та Інтернетом. Для 66% респондентів важливо, що в бібліотеках можна скористатися сервісом електронного урядування (е-урядування); для 48% – те, що в бібліотеці можна взяти на прокат CD- або DVD-диски.

Підкреслюють важливість публічних бібліотек як соціальних інформаційних інституцій, що залишаються доступним та безкоштовним джерелом для людей різних соціальних категорій, результати цього соціологічного дослідження за таким питанням: «У чому головна причина того, що ви вирішили скористатися комп'ютером у публічній бібліотеці впродовж останніх 12 місяців?». Так, 34% респондентів відповіли, що для них важливо мати в бібліотеці вільний доступ до Інтернету; 25% зазначили, що в них немає іншої можливості скористатися комп'ютером; 16% не мають іншої можливості скористатися Інтернетом; для 9% важливо працювати та спілкуватися з іншими людьми; для 7% у бібліотеках більш швидкий Інтернет, ніж вдома чи на роботі; наявність кращого комп'ютера ніж вдома чи на роботі виявилася головною причиною для 4% опитаних; отримати допомогу від працівників бібліотеки мали на меті 3% респондентів [2].

Таким чином, у системі стратегічних комунікацій на регіональному рівні на основі публічних бібліотек існують усі можливості створювати інформаційно-комунікаційні простори громад. Тобто ідея розвитку публічних бібліотек полягає у створенні багатofункціональної моделі бібліотечного сервісу в громадах. Особливістю інформаційно-комунікаційних просторів у публічних бібліотеках громад є участь в інформаційному процесі не лише публічних бібліотек громад, а й інших суб'єктів інформаційно-комунікаційних просторів, таких як органи місцевого самоврядування, громадськість тощо. Такі підходи організації інформаційно-комунікаційних просторів у публічних бібліотеках громад значною мірою мають потенціал збагачувати стратегічні комунікації на регіональному рівні інформацією про успішний досвід функціонування громад, історію їх створення, унікальні пам'ятки історії, культури, краєзнавчі музеї, мультикультурні традиції, інноваційні методи роботи тощо.

Список використаних джерел

1. Бібліомайстерня: на Львівщині обговорили «родзинки» для бібліотек [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 2019. – 9 лип. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2479773-bibliomajsterna-na-lvivsini-obgovorili-rodzinki-dla-bibliotek.html>. – Назва з екрана.

2. Громади зможуть самостійно створювати сучасні сайти та додатки на єдиній електронній платформі Dosvit [Електронний ресурс] // Укр. кризовий медіа-центр. – 2018. – 28 берез. – Режим доступу: <http://uacrisis.org/ua/65667-e-servisi-dlya-gromad>. – Назва з екрана.

3. Делегація Донеччини переймала досвід Сумщини у сфері комунікацій [Електронний ресурс] // Децентралізація. Міжнар. співпраця. – 2018. – 2.02. – Режим доступу: <https://donors.decentralization.gov.ua/advice/8172>. – Назва з екрана.

4. 327 медіатека Житомирщини 20 відкрили в ОТГ [Електронний ресурс] // Децентралізація. Міжнар. співпраця. – 2019. – 9.01. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/10453?page=5>. – Назва з екрана.

5. Представники ОТГ Запорізької області вчаться ефективній комунікації [Електронний ресурс] // Запоріз. облдержадміністрація : веб-сайт. – 2018. – 23 берез. – Режим доступу: <http://www.zoda.gov.ua/news/40023/predstavniki-otg-zaporizkoji-oblasti-vchatsya-efektivniy-komunikatsiji.html>. – Назва з екрана.

6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 р. «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ

Президента України № 555/2015 [Електронний ресурс] // Офіц. представництво Президента України. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>. – Назва з екрана.

7. Реформування системи публічних бібліотек України: досвід Великої Британії та пілотні проекти об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс]. – 2017. – груд. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1JPqkazo3GbyiEEU5cFOx0FNv-LVYT3t/view>. – Назва з екрана.

8. Сільські клуби та бібліотеки Словечанської ОТГ реформують [Електронний ресурс] // Децентралізація. Міжнар. співпраця. – 2018. – 14.12. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/1-0312?page=10>. – Назва з екрана.

9. *Носова Т.* Створення арт-простору в с. Іванківці [Електронний ресурс] / Т. Носова // Na-starte. – Режим доступу: https://na-starte.com/project/stvorennya-art-prostoru-v-seli-ivankivtsi?fbclid=IwAR3QhvXqJWc8A6-9VUN_cek6cYFxcOLQGowuMuKGMJsUABqqMquN-Fc54#. – Назва з екрана.

10. Формування стратегічного нарративу інформаційного забезпечення реінтеграції тимчасово окупованих територій у загальноукраїнський контекст : [монографія] / [В. Горвий (кер. проекту), О. Онищенко, Ю. Половинчак та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2017. – 212 с.

11. *Чуприна Л.* Аналітичні підрозділи бібліотеки в системі стратегічних комунікацій / Л. Чуприна // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського : зб наук. пр. – 2017. – Вип. 48. – С. 274–284.

References

1. Bibliomaisternia: na Lvivshchyni obhovoryly «rodzynky» dlia bibliotek [The Library Workshop: The «raisins» for libraries were discussed in the Lviv region]. (2019, 9 July). *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2479773-bibliomajsterna-na-lvivsini-obgovorili-rodzinki-dla-bibliotek.html> [in Ukrainian].

2. Hromady zmozhut samostiino stvoriuvaty suchasni saity ta dodatky na yedynii elektronni platformi Dosvit [Hromadas will be able to independently create modern sites and applications on the single electronic platform Dosvit]. (2018, 28 March). *Ukrainskyi kryzovyi media-tsestr – Ukrainian Crisis Media Center*. Retrieved from <http://uacrisis.org/ua/65667-e-servisi-dlya-gromad> [in Ukrainian].

3. Delehatsiia Donechchyny pereimala dosvid Sumshchyny u sferi komuni-katsii [Delegation of Donetsk Oblast took over experience of Sumy region in the field of communications]. (2018). *Detsentralizatsiia. Mizhnarodna spivpratsia – Decentralization. International Cooperation*. Retrieved from <https://donors.decentralization.gov.ua/advice/8172> [in Ukrainian].

4. Z 27 mediatek Zhytomyrshchyny 20 vidkryly v OTH [Of the 27 media-tats of Zhytomyr region, 20 were opened in united territorial commu-nities]. (2019). *Detsentralizatsiia. Mizhnarodna spivpratsia – Decentral-ization. International Cooperation*. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/10453?page=5> [in Ukrainian].

5. Predstavnyky OTH Zaporizkoi oblasti vchatsia efektyvnii komunikatsii [Representatives of the united territorial communities of Zaporizhzhya region learn effective communication]. (2018, 23 March). *Zaporizka obldierzhadmin-istratsiia: veb-sait – Zaporizhzhya Regional State Administration: website*. Retrieved from <http://www.zoda.gov.ua/news/40023/predstavniki-otg-zapor-izkoji-oblasti-vchatsya-efektivniy-komunikatsiji.html> [in Ukrainian].

6. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 2 veresnia 2015 r. «Pro novu redaktsiiu Voiennoi doktryny Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy No. 555/2015 [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated September 2, 2015 «On the new edition of the Military Doctrine of Ukraine»: Decree of the President of Ukraine No. 555/2015]. *Ofitsiine predstavnytstvo Prezydenta Ukrainy – Official website of President of Ukraine*. Retrieved from <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443> [in Ukrainian].

7. Reformuvannia systemy publichnykh bibliotek Ukrainy: dosvid Velykoi Brytanii ta pilotni proekty obiednanykh terytorialnykh hromad [Reforming the system of public libraries in Ukraine: the experience of Great Britain and pilot projects of the united territorial communities]. (2017, December). Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1JPqkazo3GbyiEEU5cFOx0FNv-LVYT3t/view> [in Ukrainian].

8. Silski kluby ta biblioteky Slovechanskoï OTH reformuiut [Village clubs and libraries of the Slovechnian regional territorial community are reformed]. (2018, 14.12). *Detsentralizatsiia. Mizhnarodna spivpratsia – Decentralization. International Cooperation*. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/10312?page=10> [in Ukrainian].

9. Nosova, T. Stvorennia art-prostoru v s. Ivankivtsi [Create an art space in. Ivankivtsi]. *Na-starte*. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/10312?page=10> [in Ukrainian].

10. Horovyi, V., Onyshchenko, O., Polovynchak, Yu. et al. (2017). Formu-

vannia stratehichnoho naratyvu informatsiinoho zabezpechennia reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii u zahalnoukrainskyi kontekst [Formation of a strategic narrative of information support for the reintegration of temporarily occupied territories into the Ukrainian context]. Kyiv [in Ukrainian].

11. Chupryna, L. (2017). Analitychni pidrozdily biblioteky v systemi stratehichnykh komunikatsii [Analytical departments of the library in the system of strategic communications]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 48, pp. 274–284. Kyiv. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.48.274> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.05.2019.

Valentyna Palchuk,

Cand. Sci. (Social Communications), Senior Researcher,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Kyiv, Ukraine

The Role of Public Libraries in the Functioning of Community Information and Communication Spaces

The article deals with the scientific issues of determining the role and place of libraries as socio-communicative, socio-cultural centers that become the system-forming component of the communicative space of *hromadas*, transformed into local public-exchange centers, information on the reform of local self-government and decentralization of power. The research question concerns the generalization of the experience of creating information and communication spaces in public libraries of communities, introduction of new approaches to cumulation, dissemination, introduction into the system of strategic communications of information on historical, cultural features of communities, information exchange within the *hromadas*, between them. The peculiarity of such information and communication spaces in public libraries of communities is the use of participation in the information process of not only public libraries of *hromadas*, but also other subjects of information and communication spaces, such as local self-government bodies, the public, etc.

The main approaches to creating a multifunctional model of library service in the communities are highlighted. Such approaches to the organization of information and communication spaces in public libraries of *hromadas*, to a large extent, have the potential to enrich strategic communications at the regional level with information on the successful experience of *hromadas* functioning, the history of their creation, unique historical monuments, culture, local lore museums, multicultural traditions, innovative work methods, etc.

Keywords: information and communication spaces, public libraries, *hromadas*, local public-exchange centers, a multifunctional model of library service.